

Finlandia-palkintotilaisuus 30.11.2022

Kaunokirjallisuuden Finlandia-voittaja Iida Rauman puhe

Hyvät kirjallisuuden ystävät,

On ikävää tällaisessa juhlatilaisuudessa muistuttaa siitä, että kirjoilta on loppumassa lukijat. Eikä se ole edes pahin ongelma.

Olen kuluneen vuoden aikana puhunut paljon lapsiin kohdistuvasta yhteiskunnallisesta sorrosta. Nuorten lukutaidon heikentyminen – tai heikentäminen – on sen ytimessä. Ajatus 15-vuotiaasta, käytännössä lukutaidottomasta ihmisestä, on musertava. Hänen elämästään on viety yhdeksän vuotta, hänen vapauttaan on rajoitettu ja hänen itsemääräämiseensä on kajottu. Vastineeksi hän ei ole saanut edes tätä nykymaailman tärkeintä eloonjäämistaitoa.

Mietin, mitä hän on oppinut koulussa, jos ei lukemista? Todennäköisesti että hän on tyhmä, huono oppimaan.

En ole niinkään huolissani lukijakunnan katoamisesta. Kaikkien ei tarvitse lukea kaunokirjallisuutta. Sen sijaan pelkään yhteiskunnallista epätasa-arvoa ja demokratian romahtamista.

”Eriytynyt” lukutaito, tarkoittaa eriarvoisia ihmisiä. Lukutaitoinen ihminen on kriittinen ja hankala hallittava. Lukutaidoton ihminen puolustuskyvytön, huijattavissa ja heikoilla. On turha kuvitella, etteikö joku hyötyisi tästä.

Lastentarhanopettaja-äitini suree sitä, miten ääneen lukeminen lapsille on vähentynyt päiväkodeissa. Mieleeni on jäänyt hänen puheistaan ”lokakuu on lukukuu” -niminen kampanja. Äidistäni se oli kaamea. Lukemista kun ei opita kuukaudessa. Se opitaan, kun lapselle luetaan joka päivä, viikosta ja vuodesta toiseen. Niin kauan, että lapsi haluaa lukea itse.

Lukutaidon ei pidä roikkua erilaisten kampanjoiden ja strategioiden varassa kuin löysässä hirressä. Sen ei pidä olla opetussuunnitelman sivujuonne tai ylimääräinen taakkaa loppuun asti uuvutettujen luokanopettajien niskassa.

Lukutaito on yksi perustavimmista lahjoista, joita aikuiset voivat antaa lapsille.

Romaanin kirjoittamista pidetään yksilölajina, mutta en seisoi tässä ilman vanhempiani, jotka ovat väsymättömästi lukeneet minulle, kun olin lapsi, tai ilman ihanaa eka-tokaluokan opettajaani, joka vei luokkani joka viikko kirjastoon, tai Littoisten kirjaston kannustavaa kirjastonhoitajaa.

Lisäksi haluan kiittää valitsija Turun piispa Mari Leppästä, Finlandia-lautakuntaa, kustantajaani Touko Siltalaa ja kustannustoimittajaani Antti Arnkilia, koko Siltalan väkeä ja kaikkia, jotka ovat auttaneet kirjan tekemisessä. Erityinen kiitos kuuluu elämänkumppanilleni, upealle kirjailija Matias Riikoselle tuesta ja rakkaudesta.